

THEMA: IK GELOOF DE OPSTANDING VAN HET VLEES

1. OPNAME

2. OPWEKKING

3. VERHEERLIJING

Het blijft altijd moeilijk om een omschrijving te geven van de mens. En dan doel ik op de mens zoals wij gewend zijn hem aan te duiden, bestaande uit ziel en lichaam, of lichaam en ziel. Daarover bestaan dan ook heel veel verschillende meningen die ik allemaal niet noem. Omdat ik mij aansluit en verbonden voel aan het spreken en belijden van de kerk van alle tijden en eeuwen. Niet dat de kerk onfeilbaar is, maar ik meen dat vaak ten onrechte dat oude belijden van de kerk onder kritiek wordt gesteld.

Dat neemt niet weg dat het daarom wel moeilijk kan blijven om te spreken over de mens. Over ziel en lichaam. Hoe komt dat?

Dat komt omdat wij, als we dat zeggen vaak als achtergrond hebben, de verdeling van de mens in twee delen. Dát is zijn lichaam en dát is de ziel, al kunnen we die ziel dan ook niet zien.

Als je nu in de Bijbel leest, dan lees je - ik geef het even vrij weer - dat de Heere een mens formeerde uit het stof van de aarde. En dat Hij een levensadem in hem blies. Alzo werd de mens tot een levend wezen. Daaruit krijg je de indruk dat een mens pas mens is met een adem. Met een levensadem. Als je die adem weg denkt, wat hou je dan eigenlijk over?

CATECHISMUS ZONDAG 22 VRAAG 57

Het is daarom wel enigszins begrijpelijk dat sommigen hebben gezegd, om niet te zeggen van velen: "Jullie lezen de Bijbel niet goed". Als God zegt: "Gij zijt stof, gij zult tot stof wederkeren", dan zegt God toch niet: "Jouw lichaam zal tot stof wederkeren?" Dan zegt de Heere toch tot die totale mens zoals hij daar staat, de beademde en ademhalende mens: "Gij zijt stof en ge keert tot stof weer". Is het dan wel recht om iets uit te sluiten van de mens, dat niet vergaat? Mag je dan wel zeggen: "Ja, het lichaam, maar de ziel?"

Ik noem nu alleen de hoofdlijn van de kritiek, en andere meningen en stromingen laat ik rusten. Maar om dat even duidelijk te maken.

Zij zeggen dus: "Jullie redeneren verkeerd. Jullie zitten in dat oude dualisme waarvan je kunt lezen bij de Grieken". Daar is de ziel een goddelijke vonk, een stukje van God als het ware. Dat stukje is zijn bestemming verloren, dat zit in de gevangenis van het lichaam, het lagere, het vlees. En dat hogere, dat goddelijke, die ziel, die vonk moet weer terug naar God. Dan is het weer goed. Dan ben je uit de gevangenis, uit dat lagere, uit dat stoffelijke, uit dat zondige.

Nu, zo zeggen de critici van deze belijdenis, "dat de ziel van stonde aan tot Christus opgenomen is", die zeggen: "Nee, jullie zijn weer bezig om ziel en lichaam, stof en geest tegenóver elkaar te zetten. Maar dat mag je juist niet doen. Want die ene mens in zijn totaliteit sterft. En die ene mens zal ook in zijn totaliteit op de dag van de opstanding worden opgewekt. Want als je sterft", zeggen ze, "dan weet je niets meer. Dan houdt de tijd op".

Dus, het ene moment, bewust, sluit je je ogen, en als je ze opent is het opstandingsdag, heden. Wat daar tussen zit is weg. Die kritiek is in vrij sterke mate, vooral de laatste decennia, tientallen jaren, sterk gericht tegen wat de oude Catechismus belijdt. Die ook zegt: De ziel gaat naar Boven en het lichaam wordt tot stof, en dat wordt straks opgewekt.

Ik geef dit zo eenvoudig mogelijk weer. Ik wil er alleen mee aanduiden: Het is niet zo makkelijk. Je voelt wel aan, als het zo makkelijk was zouden theologen van grote naam niet tegenover elkaar staan. Om elkaars mening als Bijbels of on-Bijbels af te wijzen. Maar ik kan daar ook niet te diep op ingaan, dat begrijpt u wel. Maar ik zal ook proberen - ik heb dit eenvoudig trachten toe te lichten - om de tegenkant te noemen.

"Wat troost geeft u de opstanding des vleses?"

Inderdaad, als je daar diep over na gaat denken dan kom je - al is het op een andere manier - ook tot een vraag: Opstanding van het vlees?

Daarom zou ik daar eerst even bij stil willen staan: Opstanding van het vlees.

Welke klank, welke kleur heeft dat voor ons als wij zeggen: Opstanding des vleses? Is het niet zo dat menigeen direct denkt - of als hij gaat doordenken - aan pijn, aan benauwdheid, aan misvorming, aan tranen, aan verdriet, aan alles? Dan kun je natuurlijk zeggen: "Ja, maar dat is iets van de ziel". Nee, dat is echt iets van die mens in zijn totaliteit. Wat je ziel raakt, dat raakt je lichaam ook. Je wordt rood, je wordt bleek, je gaat huilen, je begint te beven, je hart begint te slaan of bijna stil te staan, alsof hij het begeeft. Als je jong bent misschien en sterk, dan denk je daar zo nog niet aan. Maar als je ouder wordt dan ga je dat allemaal constateren, dan ga je dat allemaal zien. Hoe sterk die eenheid is. Die mens met zijn levensadem en zijn tastbaarheid, en zijn broze

CATECHISMUS ZONDAG 22 VRAAG 57

tegenwoordigheid.

Onze slager (*Wim Kroon*) zit met een steentje ergens in een kanaaltje. Nu, ik hoop dat het er uit gaat, maar anders zal er toch wat moeten gebeuren. Dat is nu één dingetje, maar er zijn ook mensen met groot verdriet. Al die dingen bepalen ons zo bij Psalm 102: Daar gaan de dagen. En ik wil dat niet overdrijven in die zin, de Heere geeft nog zoveel goede dingen en goede dagen. Dat blijf ik zeggen tegen de meest verdrietige man, vrouw of kind: Zijn goedheid die het alles te boven gaat.

Maar toch zou je zeggen, is dat leven gekenmerkt door zoveel dingen die samen in het teken staan van het voorbijgaan, dat je eerste indruk zou kunnen zijn: Troost? Opstanding van het vlees, is dat troost? Zou je maar niet beter voor eeuwig dat vlees kunnen vergeten? Zou het maar niet beter voor eeuwig weg kunnen zijn? Al die dingen? Vooral als je veel lijdt in het vlees, in je mens-zijn, laten we het zo maar zeggen. Want onwillekeurig ga je het toch weer uit elkaar trekken, terwijl het zo tot een eenheid door God geschapen is.

"Opstanding van het vlees."

Nu moet ik iets zeggen erbij ter verduidelijking.

Je hebt horen lezen uit Job. Job, die in de meest bizarre, dramatische omstandigheden verkeerde, naar ziel en lichaam als mens. Hij zit daar op een ashoop, hij krabt zich met een potscherf, hij weet geen raad. Vrienden die denken en zeggen: "Dat komt omdat jij een huichelaar bent. Jij bent niet eerlijk. Er is maar één oplossing, belijdt nu maar hoe het er bijstaat en misschien wil God het je nog vergeven". En omdat Job voor die beschuldiging niet zwicht, worden hun beschuldigingen steeds zwaarder. Steeds meer tasten ze Job als mens aan. En denken ze: Dat kun je toch zien. Je kunt toch niet zeggen dat die man God aan zijn kant heeft? Als je zo ellendig bent dat het gewormte in de zweren rondkruipt. Dat je huid zwart is, dat je lippen aan je tanden verkleefd zitten. Dat je vrouw een walging gevoelt, zo ellendig ben je er aan toe.

En nu zegt Job op een dieptepunt, op een hoogtepunt van de Geest: "Mijn Verlosser leeft, en Hij heeft het laatste woord. Hij zal over dit stof opstaan. En als alles voorbij is, als de wormen mijn huid doorknaagd zullen hebben, dan zal ik uit dit mijn vlees God aanschouwen".

Bij die man zou je toch verwachten dat hij dát niet zou zeggen. Want wat ervaart hij in het vlees, wat voelt hij, wat lijdt hij? Die man zal toch wel blij moeten zijn dat hij uit zijn ziele God aanschouwen zal, en nooit meer uit het vlees, waarin hij zoveel leed en zoveel smart heeft ervaren.

En toch zit Job op het rechte spoor. En toch mogen wij niet die tegenstelling maken zoals velen hebben gedaan. Dat het lichaam maar een gevangenis is van de edele vonk. Dat mag niet. Wij zullen net als Job leren belijden dat de zonde afschuwelijk is en bitter, en dat het zondige verfoeilijk is. Maar dat wij die zonde niet kunnen lokaliseren in het lichaam. Dat we die zonde niet vast kunnen pinnen op die hand of voet, of op dat oog. Want dat God die mens goed geschapen heeft als mens. Als een mens van vlees en bloed met een levensadem, wat wij dan 'ziel' noemen. Dat dat eigenlijk geen tegenstelling behóorde te zijn, maar dat het stof en de adem door God bijeen gevoegd zijn tot een levende mens die kon leven in de gemeenschap met God. En tegelijkertijd zichtbaar zou zijn temidden van Gods andere schepselen.

Als wij die gedachte los zouden laten kom je onherroepelijk tot die tweedeling, maar dan

CATECHISMUS ZONDAG 22 VRAAG 57

op een verkeerde manier. Dan is het geen onderscheiding meer van ziel en lichaam, maar dan gaan we echt een scheiding toepassen. En dan? Nu ja, dan valt gelukkig die gevangenis van het lichaam, een keer weg. Maar dat is verkeerd. Wij zullen blij zijn dat de zónde weg zal vallen en alles wat God mishaagt. Maar wij hoeven ons niet te verheugen dat de lichamelijke wegvalt. Want die is toch door de Heere God goed gemaakt? Dat wij met onze handen kunnen tasten en met onze ogen mogen zien.

Ik geloof best dat een geest ook kan zien en horen. Maar wij zijn geen engelen. Wij zijn door de Heere God gemaakt tot ménsen. Mensen die antwoord konden geven, die een antwoord konden zijn op God en op Zijn wil. En dat antwoord geven dan op een bepaalde wijze, als méns. Als we dat prijs geven, dan komen wij toch in verkeerde wateren terecht. Want dan zien we niet meer dat God Zijn reddend handelen in Christus Jezus over die méns uitstrekt. Niet alleen over zijn ziel, maar over die méns in zijn totaliteit.

Trouwens, dat kun je ook wel begrijpen. Want wees nu eens eerlijk: Stel voor, je hebt een ongelukkig lichaam, je bent gehandicapt of mismaakt, dat je voor jezelf het gevoel hebt, zó pas je toch niet in de hemel? Maar zou dan uw ziel en mijn ziel dan wél in de hemel passen? Dát is toch het centrum, het denken, het willen, de zintuigen. Zou dat kunnen? Want uit het hárt komt alles voort, zegt de Heere Jezus. Allerlei verkeerde dingen.

Kijk, je voelt aan, in dát licht gezien heeft het niet zoveel zin. Want die ziel is niet zo goddelijk. Die is wel door God gegeven, door God ingeblazen, maar die is niet zo goddelijk. Die is zelf verdorven en door de zonde bevlekt. Wij kunnen als ménsen niet meer voor God bestaan. Maar wij blijven belijden dat God die mens, als mens heeft geschapen en niet als geest. En ook niet als een lichaam, een lijf zonder meer.

Later, bij de opstanding zal er iets veranderen.

Wat? Dat kan ik niet duidelijk zeggen, omdat ik dat niet weet.

In de Korinthe-brief is sprake van een natuurlijk lichaam en van een geestelijk lichaam. Er staat eigenlijk: Er is sprake van psychisch - niet fysisch, dan denk je aan armen en spieren - nee, er is sprake van een natuurlijk lichaam, een psychisch lichaam, en bij Paulus is sprake van een pneumatisch, - pneumaticos - een geestelijk lichaam.

Wat bedoelt hij daar nu mee? Dat wij toch dat echte lichamelijke niet terug krijgen, want er verandert wat. Dat psychische lichaam wordt geestelijk lichaam. Of betekent het dat we veel meer zullen kunnen, zoals er staat: Opvaren met vleugelen, gelijk de arenden, en nederdalen? Dat allerlei wetten niet meer gelden die nu nog wel gelden? Ik weet het niet.

Een mens zou zo graag wel eens willen kijken in de toekomst, maar dat is denk ik een verkeerde nieuwsgierigheid.

Wat is een geestelijk lichaam? Ik denk aan al die dingen ook wel, dat dan die wetmatigheden waaraan we gebonden zijn, zullen veranderen. Dat kan best. Maar bij een geestelijk lichaam denk ik eigenlijk meer, dat die ene mens vol zal zijn van de Heilige Geest. Van de Geest van Christus en de Geest van de Vader. Dat hij nooit meer zal kunnen terug keren naar de mógelijkheid van een verkeerdheid, doordat hij een geestelijk mens is.

Want Adam was ook niet een pneumaticos, een geestelijk mens. Hij was ook een

CATECHISMUS ZONDAG 22 VRAAG 57

natuurlijk mens. De eerste mens was een natuurlijk mens, een psyche. Maar dán zal de volheid - ik zeg het voorzichtig - van de Geest zó in elk van Gods kinderen aanwezig zijn, dat daarin tegelijk verklaard ligt de eeuwige vastheid en onvalbaarheid van die mens die daar mag komen. Ik geloof wél dat het een tastbaar, een zichtbaar mens zal zijn. Niet een schim, maar een mens. En toch tegelijk anders als Adam. Maar hóe het zal zijn, ik weet het niet. Wie weet hoe gauw we het zullen aanschouwen hoe het is. Maar het zal onze bevatting van nu ver en ver te boven gaan.

Als je dat nu eens even in ogenschouw neemt: "Wat troost geeft u de opstanding van het vlees?" En je weet, wij bestaan voor het merendeel uit water, wat koper, wat zwavel, wat ijzer. Tegenwoordig misschien wat teveel uit lood en al die andere elementen, daar bestaan wij uit. Daar heeft God ons kennelijk uit gemaakt. Dat keert weer terug naar de aarde. Je zou bijna zeggen, zoals sommigen: Een soort kringloop lijkt het wel.

Veel poëten en dichters hebben gezegd, ik geef het weer even vrij weer: Als ik er niet meer ben, dan kijk je maar naar de vogels en de bloemen op mijn graf. Ergens ben ik dat. Ik zing in die vogel, ik bloei in die bloem. Maar dat is Pantheïsme. Daarin wordt alles als het ware vergoddelijkt in een grote kringloop. Dat geloven wij niet. Wel ben ik het met de wetenschap eens, dat kunnen ze je natuurlijk precies zeggen, dat wij uit zoveel procent van dit en dat bestaan, en dat we uiteen vallen. Ont-binding.

Maar God heeft uit die elementen de mens geschapen. Uit de aarde. Is het dan niet een grote troost dat God in Zijn onuitsprekelijke genade, naar Zijn eeuwig besluit, die mens dááruit bestaande, niet prijsgeeft aan een kringloop. Niet prijsgeeft voor eeuwig. Maar dat God juist Zijn raad heeft gemaakt, dat die mens behouden zou worden. Dwars door de zondeval, dwars door alles heen. Dat God Zijn barmhartigheid wilde betonen in de redding van MENSEN.

Vandaar, je kunt wel zeggen: Je hebt een ziel voor de eeuwigheid, en een ziel te verliezen. Nee! Jijzelf helemaal, dáár gaat het om. Zoals ik bèn als mens.

En nu vraagt de onderwijzer: "Wat troost geeft u de opstanding des vleses?"

En dan zou ik heel voorzichtig misschien een kleine toevoeging willen maken. Laten we dan dat woordje 'vlees' iets uitbreiden, niet alleen in de zin van stof, maar van méns. Want op hetzelfde moment, als de bazuin zal slaan en de doden worden opgewekt, dan zullen daar geen lichamen tevoorschijn komen, maar mensen. Dan pas is daar weer de méns. Met eerbied gesproken voor de grootheid en heiligheid Gods, dat volk dat ontslapen is, is geen mens meer. Dat is nog mens in Christus Jezus het Hoofd. Maar zelf als méns zijn ze er niet meer.

Onze geliefde doden die in de Heere gestorven zijn, ook uit ons midden, die zijn nu op dit moment niet als mensen bij de Heere God. Dat bent u met mij eens. Daarom is dat zo'n onmetelijk grote troost, dat de opstanding van het vlees, het geloof daaraan houdt in, een opstanding, een terug komen van wat voorbij was. Wat weggedreven was, wat ophield te bestaan. Want als mens houd ik op te bestaan op een bepaald ogenblik. Op zeker moment ben ik reddeloos, niemand kan mij redden.

"Wie redt zijn ziel van 't graf?"

Laten we het eerlijk stellen, zo is het toch? Je leeft misschien nog een poosje in de herinnering voort, maar dan bèn je er toch niet meer? Een poosje geeft misschien de

CATECHISMUS ZONDAG 22 VRAAG 57

gedachte: Mijn man, mijn dochter ligt dáár of dáár begraven nog een kleine lijn van de gedachte naar de gestorvene, maar het houdt toch op? In feite zijn we er toch niet meer?

En dan is het een grote troost als we straks gaan spreken over de ziel. Maar u zult mij toestemmen, die mens als méns is reddeloos gebroken. Die mens met al zijn denken en doen, met al zijn eigenaardigheden en eigenschappen, die mens is en valt weg! En die mens - vergeet dat niet - was en is uniek. Er is geen mens hetzelfde. Dat is op zich al een wonder. Dat schakeltje valt onherroepelijk weg.

Is het dan geen troost? En nu moet je eens niet denken aan zonde, die zal voor Gods kinderen niet meer terug komen. Ook niet die pijn, ook niet dat verdriet, ook niet die geschondenheid en gebrokenheid van dit leven, dat komt niet terug. Want dat houdt ook op, onmiddellijk met uw dood. Dat alles houdt op.

De wijze man zegt het zo treffend: Dan is hun liefde en hun haat, en hun onstuimige toorn, alles is voorbij. Hij moet naar de doden, het is voorbij. Onvoorstelbaar hè? Het is er niet meer. Dus ook die macht, die kracht van alles waar we hier mee te maken hebben. Op het moment van de dood houdt álles op! Hij valt in de handen van God! Maar Hij kan niets meer inbrengen, helemaal niets. Hij is puur reddeloos, en hij geeft de geest. Hij sterft. Gewillig of onwillig, dat laten we even in het midden, maar hij sterft. En nu ligt er deze belofte, en die ligt vast in de opstanding van Jezus Christus, Die aan de smarten van de dood werd ontbonden, nu ligt er deze belofte voor Gods uitverkoren kerk: Dat is het éinde niet!

Dat is wel jóúw einde, schepseltje, maar het is niet het einde in de zin van God. Dat Hij het daarbij laat. Want Hij houdt vast aan Zijn eeuwig besluit: Alzo lief heeft God. Hij houdt vast: Wie in Hem gelooft zál leven, al ware hij ook gestorven. Het zal waar blijven dat Johannes niet een hoop schimmen, maar een scháre zag die niemand tellen kon uit alle geslachten, tongen en talen. Zij liepen, zij zongen, zij speelden, zij knielden. Dat zag hij in het visioen. Maar het is beeld van de werkelijkheid. Is dat dan niet een grote troost?

Ik weet, daar zal geen handicap zijn, geen bril, geen contactlenzen, geen krukken. Maar ik geloof zeer zeker dat het eigene, het persoonlijke, herkenbaar zal zijn bij God. God zal niet een heleboel uniforme soldaatjes als het ware ergens neerzetten. Nee, maar God zal die mens, ontdaan van alle ongerechtigheden, geestelijk mens, maar ik geloof dat Hij ze ieder naar hun aard terug zal roepen.

Daarom ben ik eigenlijk hoe langer hoe sterker gaan denken, al is het niet het belangrijkste, ik weet het wel, maar ik ben hoe langer hoe minder afwijzend gaan denken over die stervenden die zeiden: "Nog even, dan zal ik mijn kind weer zien". Of: "Dan zal ik mijn vrouw of moeder of vader weer zien". Ik weet dat het anders zal zijn dan op aarde, maar je zult je vader toch herkennen in datgene waarin hij uniek jouw vader was. Echt waar. Dat zal er als het ware uitstralen, en dat zal herkend worden.

Zoals de discipelen op de berg der verheerlijking Mozes en Elia herkenden. Ze hadden geen foto, ze zagen het intuïtief. Ik weet wel, het is een gelijkenis: De rijke man ziet Lazarus in Abrahams schoot. Net zo waar - zo ver durf ik op dit moment wel te gaan - als dat Stefanus zegt: "Ik zie Jezus". Die toch als verheerlijkte Middelaar aan de rechterhand is, die we naar zijn Godheid niet kunnen aanschouwen, maar die Stefanus zag als waarachtig verheerlijkt Mens. Zo geloof ik dat wij ook zullen aanschouwen

CATECHISMUS ZONDAG 22 VRAAG 57

vanuit het eigene van Gods werk, degenen die ons lief en dierbaar zijn.

En omdat wij dan toch tegelijkertijd geestelijke mensen zijn, zal er voor ons ook niet anders meer bestaan. Want wij zijn geneigd te denken: Ja, maar als ik dan vader zie bij God, bij Christus, en er is ook iets van die gemeenschap waartoe de Heere de mens geschapen heeft, maar dan in de goede zin van het woord: Die gemeenschap met God en met elkaar, dan denk je toch gelijk aan Maar dat is weg, dat bestaat dan niet meer. Ik denk dat dat ook te maken heeft met een pneumaticos, een geestelijk mens wordt er opgewekt. Die zo geheel aan Gods kant staat, zo volmaakt, dat hij wat dat betreft niets meer kán missen. Hij kan niet denken: Ja, maar ik had toch ook nog een oom, of: Ik had toch ook dat kind nog, waar is die? Dat zal hij niet meer kunnen denken, dat is voorbij. Dat hoort bij die andere kant, die scheiding. Wat voorbij is, wat niet meer is, wat weg is.

Maar toch een troost, een onvoorstelbare troost. Dat, hoewel we al degenen die de Heere vrezen denk ik, die ons lief waren, mogen herkennen, dat we ze tegelijkertijd niet vleselijk, natuurlijk herkennen, maar in die volmaakte band van de liefde, van wat God gedaan heeft.

En dan zeg je maar gewoon: Jan is geen Piet hier op aarde. In de hemel zijn het niet allemaal Jannen, en het zijn ook niet allemaal Pieten, met eerbied gesproken. Maar er zal iets in terug te vinden zijn van wat God hier op aarde heeft gewrocht om Zijns Zelfs wil. In díe man, in zijn wezen, zijn bestaan. O wat is het dan een troost. Want het is toch eigenlijk niet te dragen als het tot ons doordringt. Hier op aarde is het misschien nog wel een beetje te dragen. Waarom? Omdat we zelf ook mensen zijn, en zelf ook gebonden zijn. Maar als je het werkelijk zou zien dat het zo was, voor eeuwig voorbij, dat zou je je niet in kunnen leven. Dan zou een mens zeggen: "Nou nee, voor mij hoeft het niet meer. Waarom ben ik hier". Terwijl nu een mens door God geleerd wel eens mag zeggen: "Ik dank U, ik loof U omdat ik op een heel vreselijke wijze, wonderbaarlijk gemaakt ben. Uw ogen hebben mijn ongevormde klomp gezien, als er nog geen van die was". God die Zich nooit door de satan dat werk Zich zal laten ontrukken.

Wat een grote troost geliefden, die opstanding van het vlees. Van de mens. En ik denk als wij er meer van zouden weten, echt zouden weten, wij kunnen nu niet verder gaan dan zover de Heere er iets in Zijn Woord over zegt. Maar als je nu wel om de hoek kon kijken van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, nou dan had je nergens zin meer in. Dan zou je zeggen: "Heere alstublieft, neem me direct weg". Dan zou je niet meer aan je vrouw denken en niet meer aan je kinderen, niet meer aan je man denken, op dat moment. Want dan zou je denken: Ik hoop dat ze er gauw achteraan komen, maar ik wil toch maar vast weg. Je zou niet kunnen leven. Want je zou zeggen: "Waartoe, waarom dat alles?"

En daarom heeft de Heere ook veel voor ons verborgen. Daarom is er vaak ook misschien zelfs wel dat krampachtig - of krampachtig? - vasthouden van het leven. Dan kun je zeggen: "Dat komt omdat een mens niet voor de dood geschapen is". Dat is ook zo. Maar als je in de dadelijkheid zou aanschouwen wat God weggelegd heeft, ook in dit verband, voor degenen die Hem vrezen, dan zou je vanzelf al doodgaan. Want dan zou je bezwijken. Je zou misschien wel zo zitten te huilen, je zou misschien niet meer eten en drinken. Je zou gejaagd worden naar het eind. Nu niet. Nu wachten we op de erfenis die door God bewaard wordt in de hemel. Nu verwachten we naar Zijn belofte een

CATECHISMUS ZONDAG 22 VRAAG 57

nieuwe hemel en een nieuwe aarde.

En terwijl we in de wachtkamer zitten gebeurt er van alles. Maar er wordt gelukkig ook nog gegeten en gedronken. Er wordt ook nog geslapen, er wordt ook nog getrouwd en geliefd. Gelukkig maar.

Dat zou ik ten besluit - want ik merk...., ik kom er wel een keertje op terug, beschouw dit maar een beetje als een inleiding op deze vraag en antwoord, maar daarmee wil ik dan ook eindigen deze dag. Deze, voor velen denk in, ingrijpende dag. Maar dat God ook hier, terwijl wij verkeren op de grens van de tijden en de eeuwigheid, dat de Heere ook hier ons nog overlaadt met Zijn zegeningen. Hoe groot de bitterheid, het verdriet van alles wat niet goed is en waarover God Zich vertoornd, hoe groot dat dat ook is, kinderen, de Heere heeft toch ook licht gezaaid voor Zijn kinderen. Hij heeft toch, ook hier, ruimte gemaakt en ruimte gegeven om te leven.

Hij heeft ons van Izak laten weten: Hij had Rebekka lief. Hij heeft ons laten weten, zoveel goede dingen die Hij ook nu, ondanks dat satanisch gevecht, want de zonde en de duivel spannen samen om alles te vernietigen. Maar onthoudt: "Gij doet op aard" aan alle schepselen wel." Zo mogen wij elkaar aanbevelen, die eeuwig trouwe God. Die ondanks alles heden nog in gunst en in ontferming op ouden en jongen neerziet.

AMEN